

Дубравка Симовић
Народна библиотека Србије
dubravka.simovic@nb.rs

УДК 070.486:02(497.11)"2000/2009"

Професионална комуникација у библиотечко-информационој делатности: Преглед библиотекарске периодике у Србији 2000–2009.

Сажетак

Суочени са новим тенденцијама у развоју библиотекарства на глобалном нивоу, библиотекари у нашим библиотекама одговарају на изазове напретка, унапређују своју делатност и осећају обавезу да своја достигнућа прикажу јавности и то не само стручној, пошто се, њиховим залагањем, библиотеке у Србији трансформишу у модерне библиотечко-информационе центре.

Кључне речи:

стручна библиотекарска периодика

Издавање стручне библиотекарске периодике има у нас дугу традицију. Од самих почетака обликовања библиотекарске струке, висок квалитет радова у стручној библиотекарској периодичи био је од непроцењивог значаја за формирање свих типова библиотека, организовање њиховог рада према међународним стандардима и, деценијама касније, њихову трансформацију у модерне библиотечко-информационе центре. Тематско тежиште им је данас промовисање комуникације унутар библиотекарства и информационе наука. У свом раду „Грађа за истраживање стручне библиотекарске периодике у Србији 1940–2005.”¹ обухватила сам већи део наслова које су издавале наше библиотеке, библиотекарске асоцијације, али и установе чија делатност није искључиво библиотекарство.

Овим сажетим прегледом добијамо нову слику са почетака овог века и видимо да библиотекари и даље активно прате нове тенденције у својој струци и савесно преносе знања и комуникационе односе у ери информатичког друштва, где библиотекарство заузима све утицајнији положај. Пописане су периодичне публикације које се у потпуности, или делом, баве библиотекарском теоријом и праксом. Издају их саме библиотеке или библиотекарске асоцијације. Неке су у овом периоду настајале и нестајале. Позната материјална оскудица наших библиотека условљава да стручна библиотекарска периодика не излази увек предвиђеним ритмом, а повремено чак и са краћим или дужим прекидима.

Не само да су обрађиване теме актуелне и прате значајне смернице из иностраних серијских публикација, већ су се библиотекари ентузијастички побринули и да се у нас библиотекарска гласила објављују на новим електронским медијима или да буду on-line доступна на сајтовима самих библиотека.

Гласила библиотека

Годишњак библиотеке Матице српске покренут је 1977. године (за 1976). Прва свеска је представљала зборник излагања са међународног научног скупа одржаног поводом обележавања 150 година Матице српске. Од тада се, током низа година, развио у савремени научни и стручни библиотечарски часопис. Конципиран је да прати, пре свега, рад Библиотеке Матице српске и библиотекарство у Војводини. Након првих пет свезака престао је да излази и није га било од 1982. до 1988. године.

Године 1989. почела је да излази нова серија, тематски окренута актуелним питањима савременог библиотекарства, а и даље делатности саме Библиотеке. Последњи број који је изашао је за 2008. годину.

Археографски прилози: зборник радова Археографског одељења Народне библиотеке Србије. Са првим бројем часописа, године 1979, почело је публиковање резултата дугогодишњег рада стручњака Археографског одељења. Тиме су нашој и страниој јавности презентовани резултати истраживања о старој српској ћириличној рукописној и штампаној књизи, односно јужнословенским ћирилским аутографима уопште. Током три деценије, објављивани су радови који су се бавили језиком, графичком, ортографијом, палеографијом, књижевношћу, текстологијом, кодикологијом, орнаментиком, штампом, повезом, воденим знаковима. *Археографски прилози* су одувек отворени према страним ауторима. Данас је ово реномирани и јединствени научни часопис у међународним оквирима. Од стране Министарства науке добио је категорију М51. Доступан је и у on-line издању (<http://www.nb.rs>.) Последњи је изашао двојни број за 2007/2008. годину.

Библиографија књига у Војводини је национална библиографија и садржи библиографију књига објављених на српском, мађарском, словачком, румунском и русинском језику. Израђује је и издаје годишње Библиотека Матице српске од 1981. године. Године 2007. изашла је свеска за 2005.

¹ Дубравка Симовић, „Грађа за истраживање стручне библиотекарске периодике у Србији 1940–2005”, *Гласник Народне библиотеке Србије* VII, бр. 1 (2005): 137–158.

Сусрети библиографа. Зборник радова са Сусрета библиографа у спомен др Георгију Михаиловићу који се од 1983. године одржавају у Народној библиотеци „Ђорђе Натшевић“ у Инђији. Циљ ове публикације, као и јединствене манифестације коју она прати, је афирмација наше библиографије, унапређење њеног развоја и свеобухватно теоријско изучавање, публикавање радова из историје библиографије, као и савременог приступа изради појединих њених врста. Сведочи о живим библиографским истраживањима. Број за 2006. објављен је 2007. године.

Анализа рада народних библиотеки у Војводини за ... годину. Библиотека Матице српске, као матична библиотека, редовно прати и проучава стање и развој библиотека у Војводини и на основу годишњих анализа предлаже мере за унапређење библиотечке делатности. Ову драгоцену анализу издаје од 1984. до 1991., а после дужег прекида, поново од 2002. године. Током излагања више пута је мењала назив, али до данас излази редовно. Последња је урађена за 2008. годину.

Савремена библиоотека је часопис који од 1986. године издаје Народна библиотека у Крушевцу. Радови објављени у њему тематски покривају све сегменте рада у библиотеци, историју, теорију и библиотечку праксу, а пре свега савремене токове у библиотекарству, што је у складу са његовим називом. Последњи је број 26 из 2009. године.

Билтен црковљених књига на сираним језицима издаје Библиотека Матице српске од 1986. до 1994., а потом од 1995. до 2007. године. Последњи је број 1 за 2008. годину и доступан је on-line (<http://www.bms.rs>).

Глас библиотечке: часопис за савремено библиотечкарство, излази у издању градске библиотеке у Чачку. Почетак библиотекарства у чачанском крају и 140 година од оснивања првог читалишта обележени су 1988. године, између осталог, и покретањем часописа који ће објављивати прилоге првенствено из библиотечке делатности. Од 1998. до 2002. године *Глас библиотечке* није излазио. Последњи је изашао број 14 из 2008. године, а доступан је и у on-line верзији (<http://www.cacak-dis.rs>).

Новине Београдског читалишта, које је 1991. године почела да издаје Библиотека града Београда, наставиле су традицију *Новина читалишта београдског* (1847–1848). Последњи је двоброј 39–40 из 2009. године, а доступне су и у on-line верзији (<http://www.bgb.org.yu>). Уз сталну рубрику „Излог нових књига“, налазе се и теме о библиотекарству.

Анализа рада високошколских библиотеки у Војводини за ... годину. Од 1991. године, ову Анализу редовно израђује Библиотека Матице српске у Новом Саду, са циљем приказивања стања и предлагања мера за развој и унапређење рада у високошколским библиотекама у Војводини. Последња је урађена и објављена за 2008. годину.

Билтен црковљених публикација издаје Градска библиотека у Новом Саду већ 17 година, а последњи је број 227 из 2009. године.

Весџи: гласило Библиотеке Матице српске. Излазе тромесечно од 1992. године. У њима се објављују сажети прилози о проблемима у свакодневној библиотечној пракси, вести о манифестацијама, пописи нових књига и дароваца, најзанимљивији и одабрани текстови из страних књига и часописа, портрети библиотекара запослених у овој библиотеци, као и текстови о раду свих типова библиотека у мрежи. Последњи је изашао број 71 за 2009. годину. *Весџи* су доступне on-line (<http://www.bms.rs>).

Крагујевачко читалиште: информативни лист Народне библиотеке „Вук Караџић“ у Крагујевцу. Почео је да излази 1995. године. У њему читамо прилоге из културне историје, књижевности, језика, уметности, а део сваког броја посвећен је акцијама и пројектима који се реализују у Библиотеци, као и стручним радовима намењеним унапређењу библиотечке делатности. Последњи је број 25 из 2008. године.

Мозаик: информативно гласило Градске библиотеке у Новом Саду. Покренут је 1996. године. Профилисан је као информатор са кратким прилозима о свим активностима Библиотеке, стручним трибинама и семинарима, популаризацији књиге и читања у друштву, прегледом најзначајнијих тема из наших и страних стручних часописа. Сажето позива библиотекаре на акцију. Последњи објављен је број 102 за 2009. годину.

Гласник Народне библиотеке Србије, годишњак наше националне библиотеке, по четврти пут покренут је 1999. године, са циљем да јавност редовно упознаје са стручним и научним радом њених библиотекара, као и да презентује нове идеје и достигнућа у области библиотекарства у нас и у свету. Читаоцу се нуде радови домаћих и страних аутора који разматрају стање и развој библиотечко-информационог система на нивоу свих наших библиотека и у односу према осталим сродним делатностима у друштву, радови који покушавају да одреде место нашег библиотекарства у савременим тенденцијама протока информација, искуства страних библиотека и новине у стандардизацији библиотечног пословања, као и читав низ других интересантних и драгоцених садржаја. У динамичнијој концепцији, у последња два броја (за 2006. и 2007. годину), носеће задате теме омогућавају аналитичност и вишедимензионални приступ аутора појединим проблемима теорије или праксе библиотекарства, као и усмеравање развоја струке и њено прилагођавање савременом пословном окружењу. Часопис је доступан и у on-line верзији (<http://www.nb.rs>).

Бележница: лист Народне библиотеке Бор. Покренут је на 130. годишњицу оснивања прве читаонице на подручју борске општине, 1999. године. Замисао је била да радови буду груписани у тематске целине које не покривају само делатност библиотеке, већ и локално стваралаштво и завичајне теме. Круг тема и интересовања се временом ширио, број сарадника растао, а радови добијали на квалитету. *Бележница* и данас објављује стручне радове из области библиотекарства везане за рад ове библиотеке и унапређење наше библиотечке делатности. Последњи је изашао број 19 из 2008. године и доступан је on-line (<http://biblioteka-bor.org.rs>).

Панчевачко читалиште: часопис Градске библиотеке Панчево. Излази од 2002. године и потпуно је посвећен струци. Објављује текстове из области библиотекарства у нас и у свету. Теме су свакодневна библиотечка пракса, слободно и доступно знање, транзиција у библиотекама Србије. Градска библиотека у Панчеву трансформише се у савремену информациону установу, постаје чвориште информатичког система Јужнобанатског округа а овај часопис, један у низу њених пројеката покренутих са циљем професионалног усавршавања библиотекара, врло брзо излази из локалних оквира и прераста у научно-стручни часопис за теорију и праксу библиотекарства. Доступан је и у електронском облику, односно једини је који има сопствени сајт (www.citaliste.com). Од стране Министарства науке добио је категорију М53. Последњи је изашао број 14 из 2009. године.

Библиошечки билтен: информатор Градске библиотеке Вршац за популарисање књижевности, културе, уметности и библиотекарства. Не можемо рећи да је ово чисто стручни часопис, сем да је први, већи део, у сваком броју посвећен темама из библиотекарства. Први број је изашао 2002. године, а објављено је 11 бројева.

Библиографија Србије, текућа национална библиографија, региструје издавачку продукцију у Републици Србији. Наставак је једног дела *Библиографије Југославије* коју је од 1950. до 2002. године издавао Југословенски библиографски институт. Од 2003. године ову библиографију израђује и издаје Народна библиотека Србије. Обухвата монографске, серијске публикације, чланке и прилоге у серијским публикацијама и некњижну грађу. Све свеске библиографија се израђују, према међународним стандардима за библиографски опис појединих врста грађе, на основу редигованих записа креираних у узајамној бази података COBIB.SR. У почетку је била само у штампаној и електронској форми, а од 2005. године доступна је у online издању (<http://www.nb.rs>).

Библиографија Србије – Монографске публикације излази тромесечно. Преводи и Званичне публикације издају се у посебним издањима на годишњем нивоу. Сваку свеску *Библиографије* прате Регистар наслова, Именски регистар и Предметни регистар.

Библиографија Србије – Серијске публикације излази годишње од 2003. године. Свеску прати Регистар наслова, Стручни регистар и Регистар ISSN бројева.

Библиографија Србије – Серијске публикације. Званичне публикације излази на годишњем нивоу. Свеску прати Регистар наслова, Стручни регистар и Регистар ISSN бројева.

Библиографија Србије. Чланци и прилози у серијским публикацијама излази годишње од 2003. године у три серије. *Серија А. Друштвене науке, Серија Б. Природне, применене, медицинске и техничке науке и Серија Ц. Уметности, спорти, филологија, књижевности*. Сваку свеску прати Регистар наслова чланака, Именски регистар, Предметни регистар, Регистар наслова серијских публикација и Регистар наслова монографских публикација.

Библиографија Србије – Некњижна грађа излази годишње од 2004. године. Библиографију прате Регистар наслова, Именски регистар, Предметни регистар и Регистар ISBN ознака.

Народна библиотека Србије од 2005. године издаје и текућу националну библиографију *Сербика* у две свеске. Свеске излазе годишње.

Библиографија Сербика. Монографске публикације и некњижна грађа. Сваку свеску *Библиографије* прате Регистар наслова, Именски регистар, Предметни регистар, Регистар земаља објављивања и Регистар превода на српски језик.

Библиографија Сербика. Серијске публикације. Свеску прати Регистар наслова, Стручни регистар и Регистар ISSN бројева.

Слово Ђурилово: годишњак библиотеке „Браћа Настасијевић“ из Горњег Милановца. Покренут је 2004. године. Један део радова посвећен је самој библиотечкој пракси, завичајном фонду, историји библиотека и примени нових стандарда и достигнућа у библиотекарству. У почетку, то су били кратки осврти и прикази без темељних разматра-

ња, али из броја у број, овај део садржаја добија и на квалитету и на квантитету. Последњи је број 5 из 2008. године.

Библиошечки пушоказ: часопис за децу Градске библиотеке у Новом Саду. Садржи приказе приновљених публикација, као и препоручене литературе за децу. Објављују се и прилози о библиотекама за децу и деčјим одељењима у нас и у свету. Сви прилози прилагођени су за узраст до 15 година и илустровани су. У пракси се показало да користи и наставницима и школским библиотекарима за избор и набавку књига. Почео је да излази 2004. године. Последњи је број 14 из 2008.

Јавне библиотеке: часопис за теорију и праксу библиотекарства. Библиотека са дугом традицијом, основана 1872. године, Градска библиотека „Божидар Кнежевић“ у Убу покренула је 2005. године гласило које се бави искључиво проблемима јавних, односно народних библиотека. Циљ часописа је да се упознају и теоретске и практичне стране јавног библиотекарства, наравно у оквиру свих других сегмената нашег библиотекарства, историја јавних библиотека, њихов данашњи положај и рад у земљи, али и у иностранству. Не занемарити традиционално, а прихватити изазове савременог библиотекарства, смер је у којем је планирано да иде овај часопис. Последњи је дво-број 5–6 за 2007. годину.

Билтен приновљених књига покренула је Народна библиотека „Стеван Сремац“ из Ниша 2008. године.

Гласила библиотекарских асоцијација

Библиошечкар – Часопис Друштва библиотекара Србије покренут је пре 60 година (1948/1949). Намера је била да један стручни часопис помогне развој младог библиотекарства, да обједини и уједначи рад свих библиотека према типу, да помогне стварање мреже библиотека у складу са међународним искуствима и стандардима, да образује и усавршава библиотечки кадар, да упуту на коришћење правила за сређивање фондова, каталогизацију, класификацију, једном речи, да постави чврсте темеље нашег библиотекарства. Од самог почетка, објављивани су радови еминентних библиотекара, стручњака за историју књиге и библиографа. Развој библиотекарства утицао је и на развој концепције самог часописа. Како је време одмицало, више нису доминирали прилози из библиотечке праксе, већ они из теорије струке, и видна је била тенденција његовог прерастања у научни часопис. До 1997. године изашло је укупно 210 бројева. Потом следи десетогодишња пауза. Наш угледни часопис наставља да излази 2006. године, са циљем да опет подстиче развој теорије и праксе важних делатности какве су библиотекарство и информатика. Последњи су бројеви за 2008. годину.

Годишњак библиотеке Срема – Под окриљем Читаонице у Иригу, од 1962. године се организује Сабор библиотекара Срема, а под окриљем овог Сабора 1996. године покренут је *Годишњак* који излази као гласило Подружнице библиотекара Срема са седиштем у Библиотеци „Глигорије Возаревић“ у Сремској Митровици. Осмишљен је тако да представља јавности ниво развоја сремских библиотека, њихове успешно реализоване акције и програме, стручне радове библиотекара, као и вести о свим стручним активностима. Последњи је изашао бр. 9 из 2008. године.

Инфошечка: часопис за информатику и библиотекарство. Представља гласило Заједнице библиотека универ-

зитета у Србији. Покренут је 2000. године. У њему се објављују радови о примени информационих технологија у библиотекарству и о њиховом утицају на развој високошколских и научних библиотека. Покретање оваквог часописа имало је за циљ припрему библиотечког кадра за широку примену нових технологија при пружању свих врста информација корисницима. Сам назив казује да је тема међусобни утицај информатике и библиотека. Доступан је и у on-line верзији (<http://www.unilib.bg.ac.yu>). Последњи број 1–2 изашао је јуна 2009. године.

Наша библиотека: билтен Подружнице библиотека Средњег Баната. Овај Билтен који је 2000. године издала Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин“ у Зрењанину покренут је са циљем размене стручних информација међу библиотекарима. Конципиран је тако да представи сваку од библиотека са овог подручја, услове у којима се одвија њихова делатност, као и актуелне потребе и активности. Изашла су само три броја скромног обима, од свега неколико страна. То није дозвољавало озбиљнија стручна разматрања, али вредно га је поменути и похвалити као добар покушај.

Високошколске библиотеке: лист Заједнице библиотека универзитета у Србији. Током 2002. године, високошколске библиотеке су започеле процес међусобног повезивања укључивањем у узајамну базу података која је настала у оквиру пројекта Виртуелна библиотека Србије. Овако крупан корак захтевао је и промене у појединим сегментима библиотечког пословања, а са тим у вези и едукацију самих библиотекара. Заједница је, са циљем брже размене информација и квалитетне трансформације високошколских библиотека у модерне центре науке и знања, покренула часопис 2004. године. Последњи штампан је број 5, а од броја 6 III 2006. године, доступан је само у електронској верзији (<http://www.unilib.bg.ac.yu>).

Билтен у издању Друштва школских библиотекара Србије почео је да излази 2007. године, након оснивања самог Друштва. Комплексност проблема са којима се годинама сусрећу библиотекари у школама, простор, опрема, фондови, кадрови, интеракција са наставним програмима, заинтересованост корисника, довели су до стварања асоцијације и покретања часописа. Обрађене теме показују да је, осим библиотечког пословања у свим сегментима, потребно решити и статус школских библиотекара, стручних испита, стандарда у раду. Последњи је број 4 из 2008.

Закључак

Библиотекари морају да буду квалитетно и на време информисани и едуковани, па зато научне и стручне серијске публикације представљају једно од најефикаснијих средстава пре свега њихове међусобне комуникације, потом комуникације са корисницима, као и активног односа са локалном заједницом у којој они, доприносећи њеном развоју, имају значајну улогу.

У посматраном периоду, 14 библиотека, можемо рећи веома успешно, издаје 33 наслова серијских публикација, а 3 библиотекарске асоцијације 6.

Народна библиотека Србије издаје укупно 13 наслова серијских публикација, Библиотека Матице српске 6, Градска библиотека у Новом Саду 3, а Библиотека града Београда и библиотеке у Инђији, Крушевцу, Чачку, Крагујевцу, Бору, Панчеву, Вршцу, Горњем Милановцу, Убу и Нишу по 1.

Библиотекарско друштво Србије и његове две подружнице издају 3 наслова, Заједница библиотека универзитета у Србији 2 и Друштво школских библиотекара 1.

Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске израђују и издају текуће библиографије чији значај нема потребе истацати.

Билтене приновљених публикација издавале су увек библиотеке свих типова. Они су од значаја и за кориснике и за саме библиотекаре. У овом попису данас их је три. То никако не значи да их нема и више, али нису лако доступни јер су у већини случајева то публикације интерног карактера, умножаване у малом броју примерака. Интересантно је да још увек живе и у доба електронских база података, када су библиографски подаци лако доступни. О њиховом броју и значају, некада и данас, требало би урадити посебно истраживање.

Археографски прилози и Панчевачко читалиште су два часописа која су добила научну категоризацију. Треба очекивати то и од других стручних часописа, јер је видно настојање редакција да се позивају на сарадњу квалификовани домаћи и страни аутори, бирају занимљиве и провокативне теме и активно прати померање граница унутар библиотекарства и информационих наука. Треба им само пожелети пословно окружење у којем ће моћи редовно да објављују своја гласила.

Summary

Facing with the new tendencies in development of librarianship at the global level, librarians in our libraries needed to respond to new challenges and to improve their activities. Also, to recognize responsibility to shown their achievements, not only to scientific public, as with their commitment libraries in Serbia became modern Library Information Centers.

Key words:

The Professional Library Periodicals

ЛИТЕРАТУРА

1. Симовић, Дубравка, „Грађа за истраживање стручних библиотекарске периодике у Србији 1940–2005.“. *Гласник Народне библиотеке Србије* VIII (2005): 137–158.

2. Узајамна библиографско-каталожка база података COBIB.SR.
3. Постојеће web презентације наших библиотека.
4. Последњи бројеви пописаних серијских публикација који су били доступни у фонду НБС.